

PESTEN
IS NIET
COOL

CBS Samen op Weg

2011-2012

Inhoud

1. Voorwoord.....	3
2. Achtergrondinformatie.....	5
2.1 Wat verstaan wij onder pesten?	5
2.2 Kenmerken van de ‘Pester’	6
2.3 Kenmerken van de ‘Gepeste’	7
2.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag	7
2.4.1 Signalen bij de gepeste:.....	7
2.4.2 Signalen bij de pester:	8
3. Op welke wijze wordt er in de groepen gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?	9
4. Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?	10
4.1 Waarschuwingsfase.....	10
4.2 Handelingsfase	10
Bijlage 1 Schoolafspraken.....	11
Pleinafspraken:	11
Gangafspraken:	11
Wc-afspraken:	11

1. Voorwoord

Als team vinden we het belangrijk dat de kinderen zich thuis voelen in onze school. Wij streven naar een prettige, ontspannen sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen, en ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, de nodige belangstelling en aandacht is.

Een dergelijke werksfeer, ook wel pedagogisch klimaat genoemd, vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsleerresultaten en een positieve ontwikkeling van de kinderen. Belangrijk kenmerk binnen dit pedagogisch klimaat is dus een kindvriendelijke onderwijsleeromgeving, waarbij een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij de kinderen de grondslag vormt.

Binnen de school doen zich veel situaties voor, waarin kinderen zich heel kwetsbaar opstellen binnen de groep, of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden. Er worden nog wat meelopers geronseld, en de basis voor een langdurige pestsituatie, met alle negatieve gevolgen van dien is gelegd en kan worden opgestart.

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert de voortgang van het onderwijsleerproces, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed. Het doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven. En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten, en tot een vast gedragspatroon maken, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Met behulp van dit pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een pestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen, door dit gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd, en zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Deze regels zijn in de groepen duidelijk zichtbaar opgehangen en met de kinderen gemaakt. Bij de aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Het hoofddoel is: de sfeer in de klas goed houden (preventief) of te verbeteren (curatief).

Subdoelen:

- bevordering van vertrouwen en veiligheid in de klas
- versterking van sociale vaardigheden bij de leerlingen
- beheersing door leerlingen van verschillende oplossingsstrategieën in conflicten
- bewustwording van eigenheid bij de leerlingen: ik doe mij niet anders voor dan ik werkelijk ben
- verantwoording nemen
- bevordering actief burgerschap en sociale integratie

Met dit pestprotocol hopen wij als leerkrachten, samen met de leerlingen en ouders, een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

N.B. Waar 'hij' staat, kan ook 'zij' gelezen worden.

2. Achtergrondinformatie

2.1 Wat verstaan wij onder pesten?

Er is een wezenlijk verschil tussen plagen en pesten ook als is het lastig om een grens tussen die twee te trekken. Bij plagen is er sprake van twee gelijkwaardige of even sterke partners. Bij plagen is er geen winnaar en verliezer. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Pesten is een ongelijkwaardige strijd. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het **signaleren** van pestgedrag:

PLAGEN

- Is onschuldig, gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.
- Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk.
- Speelt zich af tussen 'gelijken' ('Twee honden vechten om hetzelfde been').
- Is meestal te verdragen of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.
- Meestal één tegen één.
- Wie wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.

PESTEN

- Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.
- Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
- Ongelijke strijd. De machtsgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pestkop.
- De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
- Meestal een groep (pestkop en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
- Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).

GEVOLGEN

- 'Schaafwond' of korte draaglijke pijn(hoort bij het spel).
- De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.
- Men blijft opgenomen in de groep.
- De groep lijdt er niet echt onder.
-

GEVOLGEN

- Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
- Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
- Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om 'Bij de groep te horen' wordt niet voldaan.
- De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig, en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

2.2 Kenmerken van de 'Pester'

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Pester' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie, en het gebruik van stoere taal.
- Imiteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te overschreeuwen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels en grenzen.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- Heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.).
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.

- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

2.3 Kenmerken van de 'Gepeste'

Wij kunnen niet zomaar iemand een etiket van 'Gepeste' opplakken op basis van een of meer kenmerken. De kinderen kunnen natuurlijk onderling verschillen. Over het algemeen is in de praktijksituatie wel gebleken, dat bij kinderen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensdig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

2.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

2.4.1 Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo laat mogelijk op tijd op school komt en is meteen na de bel weer weg.

- Op zondagavond of voor het kind naar school of een club moet, is het bijzonder gestrest en zoekt het redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

2.4.2 Signalen bij de pester:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers, die zich hebben verdedigd.
- Zijn vriendjes zijn volgzame meelopers, die wachten op instructies van de pester.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.
- De pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.
- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volzaam en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

3. Op welke wijze wordt er in de groepen gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?

Ter voorkoming van pestgedrag worden de volgende werkwijze, regels en methode gehanteerd:

1. Wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling wordt bevorderd door middel van de regels van de week. (afkomstig van de Kanjertraining)
  - a) We hebben respect voor God, onszelf en anderen.
  - b) We helpen elkaar.
  - c) We vertrouwen elkaar.
  - d) We lachen elkaar niet uit.
  - e) Niemand speelt de baas.
  - f) Niemand is en blijft zielig.
2. De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag, en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag.
3. Alle leerkrachten hebben toegang tot dit pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen.
4. In alle groepen worden duidelijke groepsregels gehanteerd, die de leerkracht samen met de leerlingen maakt. De regels zijn groepsverbonden. Vanaf groep 3 zijn de groepsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen.
5. De leerkracht bespreekt de algemene gedragsregels met de leerlingen.
6. In alle groepen worden duidelijke gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken.
7. In alle groepen wordt gewerkt aan de hand van de Kanjertraining-methode. Positief gedrag van leerlingen wordt gecomplimenteerd en beloond.
8. Op ouderavonden en groepsavonden wordt, afhankelijk van de situatie, aandacht besteed aan pestgedrag.
9. Er is gedurende een kwartier voor de aanvang van de lessen, en gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd (zie bijlage)

4. Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

In situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd, wordt het volgende stappenplan gehanteerd.

4.1 Waarschuwingsfase

De pester wordt gewaarschuwd en bespreekt samen met de gepeste leerling de gesignaleerde peestsituatie, samen met de leerkracht. De leerling is op de hoogte van het feit, dat na deze waarschuwing bij een volgende peestsituatie de 'Gele Kaart' volgt.

4.2 Handelingsfase

1. De peestsituatie wordt in een kringgesprek binnen de groep besproken.
2. Ook de rol van de middengroep (de "zwijgers") worden betrokken bij de situatie.
3. Er volgt een gesprek met de gepeste, de pester en de volgelingen, buiten de groep.
4. De pester ontvangt een gele kaart.
5. Ouders van de pester en gepeste worden telefonisch geïnformeerd.
6. De leerkracht maakt een notitie in Parnassys (leerlingvolgsysteem), dit wordt tevens gecommuniceerd naar alle teamleden, met benoeming van de kleur kaart.
7. De betreffende leerling moet een keuze maken uit een literatuurlijst van kinderboeken, waarin het thema pestgedrag centraal staat. (zie bijlage 2)
8. De peestsituatie wordt in de teamvergadering besproken.

Indien er weer pestgedrag bij dezelfde leerling(en) wordt geconstateerd, worden de genoemde 6 stappen weer doorlopen en dezelfde maatregelen genomen. Er wordt nu echter een rode kaart uitgedeeld. Na het geven van een rode kaart worden nu ook de volgende stappen genomen:

1. De ouders van de gepeste en de ouders van de pester worden op de hoogte gesteld van de peestsituatie.
2. De leerkracht(en) van de betrokken leerling(en) bespreekt (bespreken) de peestsituatie met de betrokken ouders in een persoonlijk gesprek.
3. De betrokken ouders krijgen achtergrondinformatie over pestgedrag en handreikingen met betrekking tot de aanpak van het pestgedrag.
4. Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en er worden afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerlingen gemaakt. Dit handelingsplan wordt in Parnassys vastgelegd. (bijvoorbeeld het aanbieden van een SOVA training aan de gepeste)
5. In de situaties, waarin de remediering van het pestgedrag problemen geeft, wordt de assistentie van één of meer hulpverlenende instanties (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het pestgedrag) ingeschakeld

N.B. Tijdens alle gesprekken wordt uitdrukkelijk rekening gehouden met de veiligheid van de gepeste.

Bijlage 1

Schoolafspraken

Pleinafspraken:

- We laten iedereen uit de groep meespelen.
- Wij houden het plein schoon.
- Wij gebruiken alles op het plein waar het voor is.
- We lopen met de fiets aan de hand op het plein.
- Als wij spelen zorgen we ervoor dat iedereen geniet.
- De pleinwacht zorgt ervoor dat incidenten op het plein worden opgelost. Bij serieuze gebeurtenissen wordt de betreffende leerkracht ingeseind.
- Het kleine plein is voor de groepen 1 en 2 en de overblijfkinderen tot 1 uur.
- Bij de speelkooi blijven we op het verharde gedeelte.
- Alleen in de speelkooi spelen en voetballen we met een grote bal.
- Er worden leerlingen uit groep 8 aangewezen die de pleinwacht helpt de fietsen in het fietsenrek te zetten om 8.30 en 13.00 uur.
- Er worden schoenen meegenomen om aan te trekken als we gaan gymmen. als je op skeelers naar school komt.
- De schommels worden alleen gebruikt tijdens het overblijven.

Gangafspraken:

- We lopen in de gang.
- We hangen onze jassen en tassen aan de kapstok.
- In de pauze gaan we allemaal naar buiten (behalve als we toestemming hebben om binnen te blijven)
- Voor schooltijd blijft iedereen buiten.
  - o Uitzondering: als je werk af moet maken of iets voor meester of juf extra moet doen.
  - o Groep 3: mag tot de herfstvakantie 's morgens binnengebracht worden.
- In de pauze laten we geen lichten in de lokalen branden.
- Gymspullen blijven niet op school hangen maar gaan mee naar huis (uitgezonderd kleuters)
- Bij slecht weer vegen we de voeten goed, de leerkracht met pleinwacht controleert!
- Lokalen laten we opgeruimd achter, deuren sluiten en ramen dicht.
- Het speellokaal gebruiken we alleen zonder schoenen.
- Skeelers worden bij de deur uitgedaan en daar neergezet.

Wc-afspraken:

- Wij gaan om de beurt naar de wc.
- We trekken altijd door.
- We wassen onze handen.
- We hangen de handdoek op.
- We zeggen het tegen de juf of meester als de wc vuil is.
- Na het handen wassen gaan we meteen naar de klas.